

Iraagi sõja kajastamise kallutatatus

Kaarel-Vahur Vingisaar, Viljandi Gümnaasium, 10. klass

Ettekande kava

Uurimistöö teoreetiline osa

Uurimistöö ülesehitus

Näited

Järeldused

Miks selline teema?

Isiklike huvide ja olümpiaadi uurimistöö teema kokkulangemine

Konflikti sidemed globaalsete probleemidega

Meediaväljaannete kallutatus toona ja paralleelid praeguse olukorraga

Sõda kui ajakirjanduslik tulipunkt

Eesmärgid

Kuidas kajastati sõda Eesti meedias ja välismeedias?

Kuidas avaldus uudiste kallutatus ja kes oli uudiste sihtrühm?

Millised järgnevad konfliktid on Iraagi sõjaga seotud?

Kuidas erinesid ja sarnanesid Eesti ja välismeedia sõjakajastused?

Milline oli reageering alternatiivmeedias?.

Uurimistöö käik

Sobiliku uurimismeetodi valimine ➡ kvalitatiivne uurimismeetod

Eesti keele ja ajakirjanduse õppejõudude käsitluste läbitöötamine

Meediaväljaannete valimine

Skeem: näide ➡ defineerimine ➡ kokkuvõte

Tulemuste üldistamine

Materjal

170 artiklit 2003. aasta I ja II kvartali ajakirjandusväljaannetest

Ajavahemik 4.03.2003 - 29.07.2016

Eesti: Postimees, Ekspressmeedia (DELFI, EPLO), Õhtuleht

Eesti (alternatiivuudised): Uued Uudised, Sputnik: Eesti

Võrdluseks välismaalt: Fox News (USA), Deutsche Welle (Saksamaa)

Sündmuse taust

Algus 20. märtsil 2003, pealinn Bagdad langes 9. aprillil samal aastal

Invasioon põhieesmärgiga leida keelatud keemiarelvi

Globaalsed sõjavastased protestid

Uudiste kajastamine otse rindejoonelt

Saddam Husseinini kukutamine

Uute probleemide esilekerkimine pärast sõda

Mis on ajakirjanduslik kallutatus?

Kallutatuse defineerimine

Ajakirjanduslik kallutatus - meediaväljaande erapoolik faktiavalendus diskursuses osalejate suhtes.

Töös uuritav keeleline kallutatus on argumentide moonutamine ...

- grammatilise
- emotsionaalse
- verbaalse
- ideoloogilise

... manipulatsiooni abil. (*Hennoste 2001: 139-142*)

Emotsionaalne kallutatus

Artikli sõnastuses on näiteks kasutusel superlatiivivormid, sündmustiku seostamine lugejale väärtuslikuga.

Manipulatsioon õiglustundega (kahepalgelisus, võitjate üle kohut ei mõisteta)

Emotsionaalne kallutatus

Näide Õhtulehest:

“CBSi avalikustatud piltidel võis näiteks näha iraaklasi, kelle genitaalide külge olid ühendatud elektrijuhtmed. Piinatavate pähe olid tõmmatud kotid ja nende paljastele kehadele kirjutatud ingliskeelseid solvavaid väljendeid.

Eile tuli teade, et USA armee karistas kuut väli- ja staabiohvitseri kõige karmima karistusega – valju noomitusega. (Hiietamm 2003)”

Grammatiline ja verbaalne kallutatatus

Teksti sõnastuses on palju ebaisikulise tegumoe vorme, presumptsioone ehk eeldusi või halvustava tähendusega sünonüüme.

Ebasoosingus olijaid võidakse verbaalselt rünnata.

Näited Postimehe ja Uutest Uudistest

“...aga **sotside Eesti** tahab neid “oma” inimesi tagasi! Kas tegu on ideoloogiliste vendade - õdedega?” (Uued Uudised 2019)

“Reaktiivsoomusega varustatud **Vene päritolu T72 tankid hakiti A10 (sööstpommitajate) poolt halastamatult ribadeks...**” (Mikkor: 2003)

Ideoloogiline kallutatus

Vastaspoole arvamusavaldust tajutakse demagoogiana, rõhutakse rassile, usule või rahvusele.

Rakendatakse sildistamist

“Meie-teie” ja “Ülemus-alluv”

Näited Postimehest ja EPLOst

“Paarisaja vene keeles protestihüüdeid karjuva, gaasimaske kandva ja loosungeid lehitava...” (Rooväli 2003)

“Texase naftaärikate ristiretk” (Suurkask 2003)

Tulemused

Uudiste kajastamine: Eesti vs. välismaa meedia

Postimees: korrespondent Bagdadis, refereerimine teistest väljaannetest (Reuters, AP), intervjuud kohalike prominentidega

Ekspressmeedia (DELFI, EPLO): refereerimine BNSist, prominentide arvamused, kohalik reaktsioon

Õhtuleht: refereerimine, kohalik reaktsioon, kaheldava legitiimsusega prominent

Alternatiivmeedia allikad (Uued Uudised ja Sputnik: Eesti): refereerimine, aktiivsed pärast Chilcoti raporti avalikustamist

Uudiste kajastamine: Eesti vs. välismaa meedia

Fox News: korrespondendid Iraagis, reportaažid rindejoonelt, intervjuud prominentidega, lugejaküsitlused

Deutsche Welle: kohalik vaade, refereering

Suundumus

Valdavalt sõda pooldav

Fox News: sõda kui patriootlik sündmus, positiivne meelestatus G. W. Bushi valitsuse suhtes, oponentide sildistamine

``*The wind went out of the sails of the **elite anti-Republican Guard at the Gray Lady** and the **Los Angeles Times**, and other **left-liberal screeds.***`` (FOX News 2003)

Suundumus

Sarnasusi Eestist

Uued Uudised: sõjakriitiline, FOXiga sarnased kajastusmeetmed

*“Isegi **multikultimaal Rootsis ja islamipoliitikutega Suurbritannias** ei taheta veriste kätega pühasõdalaste naasmist...” (Uued Uudised 2019)*

Suundumus

Valdavalt sõja vastu

Deutsche Welle: sõda kui USA jõudemonstratsioon, sõja pahupoolte rõhutamine, oma seisukohtade kaitsmine ja leheruumi eraldamine sõja kriitikutele

*“In Frankfurt, hundreds of students left school on Friday **in defiance of their principals** and descended on a city square to launch a second day of demonstrations.” (DW 2003)*

Suundumus

Sõjavastatus Eesti meedias, sarnasused DW-ga

EPLO, DELFI, Õhtuleht, Sputnik: Eesti: sõjavastatus, leheruumi ebavõrdne jaotamine, varjatud ironiseerimine

*“...London ja Washington **tõesti tahavad aidata** maad sõja järel taas üles ehitada.”
(Refereeritud BNSist 2003)*

Samades väljaannetes täheldatud märgid kallutatuses

Halvustavad sünonüümid, enese tähtsustamine, presumptsioonid, sildistamine, ideoloogiline manipulatsioon, superlatiivid.

Suundumus

Näited

*“Esto-TV **möllas** sõjamiitingul” (Põld 2003)*

*“Pärast viimaste päevade kogemusi peavad liitlaste planeerijad senist pehmet lähenemist revideerima ja karmimaid võimalusi kaaluma,” lisis **parempoolne** Daily Telegraph.” (Refereeritud BNSist 2003)*

*“USA sõjaväelaste **kõikehävitav edasitung ...**” (Refereeritud BNSist 2003)*

Suundumus

Täpne määratlus raskendatud

Postimees: vasturääkivad seisukohad, ülemus-alluv diskursus, ideoloogiline manipulatsioon, ebaisikuline väljendusviis, superlatiivsus

*“60-aastane “küla-Rambo” Ali Ubaid Minkash sai oma suurteoga hakkama Karbala linna lähedal möödunud nädala esmaspäeval, kui tal õnnestus väidetavalt **igivana vintpüssiga alla tulistada USA kopter Apache.**” (Laane 2003)*

*“**Maailmavõmmi abipolitseinik Eesti vaeb uut rolli.**” (Lõhmus 2003)*

*“Kindlasti kuluksid õppetunnid demokraatiast, inimõigustest ja kodanikuvabadustest ära ka Iraagi **poolfeodaalsetele naabritele**” (Berg, PM 2003) ~ vihje Iraanile*

Suundumus

Postimehe näited

Koidik tõi Bagdadi kohale pommitajad.(Liik 2003)

Konflikti edasiarendus

Järgnevate kriiside seosed Iraagi sõjaga

Väljataga, Märt 2016. Iraagi sõja võidud ja kaotused. - Sirp 29.07

Viimase 10 a jooksul laialdaselt kajastatud globaalsed poliitilised sündmused

Loogiline tuletamine

Kokkuvõtteks

Eesti ajakirjandus oli valdavalt sõjavastane ja joendus Euroopa järgi.

Kallutatust oli raskem määratleda sõjavastastes väljaannetes.

Enim rakendatud kallutamisevõtted olid halvustavad sünonüümid, sildistamine, superlatiivsusega liialdamine, varjatud ironia, personifitseerimine ja umbisikulise tegumoe vormide kasutamine.

Meedia kinnistas eestlaste narratiivid Iraagi sõjast.

Kasutatud kirjandus

Laherand, Meri-Liis 2008. Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn.

Aava, Katrin, Salumäe, Ülle 2013. Meedia ja mõjutamine. Tallinn: Künnimees.

Hennoste, Tiit 2001. Uudise käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kasik, Reet 2008. Tekstid ja Taustad V. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Aitäh kuulamast!